

DIAGNOSER AFGØR HVILKE ELEVER, DER FÅR STØTTE

Meget tyder på, at det kræver en diagnose at få tildelt støtte i skolen. Spørgsmålet er, om det får lærere og forældre til bevidst at opsøge diagnoserne. Og om nogle af diagnoserne i virkeligheden er konstruerede? Professor Niels Egelund er aktuel med en ny undersøgelse, der sætter diagnosediskussionen i et nyt lys.

Af NIELS EGELUND, PROFESSOR PÅ DPU,
AARHUS UNIVERSITET.

Skoleresultater åbner og lukker døre, og ikke mindst kan vi statistisk se, at særligt de dårlige skoleresultater ikke så sjældent fører kriminalitet med sig.

Det er derfor vigtigt, at der er adgang til støtte for de elever, der præsterer lavt i skolen. Der har altid været en gruppe elever, der har haft behov for særlig støtte, og skolen har så vidt muligt forsøgt at øge både deres læring og deres trivsel med det mål for øje at ruste dem til at gennemføre det obligatoriske skoleforløb fra 1. til 7. klasse – i dag fra 0. til 9. klasse – med et så godt resultat som muligt.

Nogle af disse lavtpræsterende elever får i dag støtte i form af supplerende undervisning eller specialundervisning. Men adgangen til støtte er ikke ubegrænset, idet den naturligvis hænger sammen med de økonomiske vilkår, og derfor opnår alle lavtpræsterende elever ikke nødvendigvis støtte.

Lave karakterer kan føre til kriminalitet

Der er ellers mange gode grunde til at stræbe efter gode skoleresultater – også efter folkeskolens afgangsprøve. Skoleresultater har nemlig stor betydning for, hvordan det går senere i livet.

»Tildeling af støtte er afhængig af, om personen har en diagnose eller er kategoriseret. Og et presserende spørgsmål bliver i den forbindelse, om lærere og forældre derfor bevidst ”søger” en diagnose/kategorisering, så den pågældende elev kan opnå adgang til støtte.«

Niels Egelund

Det viser en undersøgelse fra Arbejderbevægelsens Erhvervsråd (2015). De har opgjort andelen af elever, der forlod folkeskolen uden at opnå karakteren 2 i dansk og matematik til at være 16 %. Disse elever kan ikke længere komme direkte ind på en ungdomsuddannelse. Karakteren har nemlig betydning for frafald, viser det sig i en anden undersøgelse fra samme råd (2016). Den viste, at frafaldsraten på gymnasiale uddan-

nelser var 17,8 %, hvis eleverne havde under 2 i dansk og matematik, mens den for elever med 10 eller 12 kun var 2,6 %. De tilsvarende tal for erhvervsuddannelser var henholdsvis 37,3 % og 24,0 %.

Danmarks Statistik fandt i 2016, at andelen af unge, der har begået kriminalitet, stiger i takt med, at karakteren for grundskolens afgangsprøve i skriftlig matematik falder. Blandt mænd i alderen 25-29 år, der har fået mindre end 2 i den skriftlige afgangsprøve i matematik, har mere end 40 % fået én eller flere domme efter straffeloven, våbenloven eller loven om euforiserende stoffer som 25-årig. Mere end 30 % – altså knap hver tredje – af de mænd, der har opnået karakteren 2, har fået en dom. Til sammenligning er det kun 4 % af de mænd, der fik karakteren 12, der er blevet dømt.

Tendensen med stigende kriminalitet i takt med faldende karakter gælder også for kvinder, men andelen af dømte kvinder er lavere. Lidt over hver tiende kvinde, der ikke har bestået grundskolens afgangsprøve i matematik, har fået en dom som 25-årig, mod 40 % af mændene.

Hvem får støtten?

Gode skoleresultater har altså en langtidseffekt, og derfor er det vigtigt, at der er adgang til støtte for de elever, der præsterer lavt i skolen.

Elevens grad af selvkontrol og elevens interesse for at sætte mål er lavere for de elever, som modtager støtte end for lavtpræsterende elever uden støtte. Det viser en ny undersøgelse fra DPU, Aarhus Universitet.

Det er den enkelte skoleleder, der afgør, hvilke elever der kan få støtte. Oftest træffer skolelederen beslutningen i samråd med skolens egne vejledere og med kommunens Pædagogisk Psykologiske Rådgivning (PPR). Afgørelsen om tildeling af støtte og støtten omfang og karakter baserer sig på resultaterne fra test – bl.a. de nationale test. Men i de fleste tilfælde indgår også lærernes og forældrenes vurdering, så overordnet set er der tale om relativt subjektive skøn.

I en ny rapport fra DPU, Aarhus Universitet, har jeg været med til at undersøge de 15 % lavest præsterende elever i skolen. Andelen på 15 % er valgt, fordi det stort set svarer til den andel, som får supplerende undervisning eller specialundervisning. De elever, der indgår i undersøgelsen, kommer fra de 13 kommuner i Danmark, der deltager i et skoleudviklingsprogram med titlen *Program for læringsledelse – Forskningsinformeret, målstyret skole- og kompetenceudvikling*. I rapportens analyse indgår 15.118 fagligt lavtpræsterende elever. Af disse får 32 % en eller anden form for støtte, mens de resterende 68 % ikke får støtte. Det er altså ikke nok ”bare” at være lavtpræsterende elev for at opnå støttestundervisning.

Undersøgelsen har sammenlignet de lavtpræsterende elever, der får støtte, med de elever, der ikke modtager støtte, og det viser sig, at der er nogle systematiske forskelle på de to elevgrupper:

Hvis en elev ud over lavt fagligt præstationsniveau også har lave sociale kompetencer, øges sandsynligheden for at få støtte, og hvis eleven har diagnose som generelle indlæringsvanskeligheder, ADHD og autismespek-

trumforstyrrelser (ASF), øges sandsynligheden betydeligt.

To forklaringer

I DPU rapporten har jeg sammen med et forskerhold set på forskellige former for adfærdsvanskeligheder hos de elever, vi har undersøgt. Nogle af vanskelighederne kan tilskrives ADHD, men vi ser også former for adfærd, der ikke har noget med ADHD at gøre. Og når vi ser på dem, er der ikke forskel på de to grupper af lavtpræsterende elever – de adfærdformer findes i lige så høj grad i hele den undersøgte gruppe af elever.

Den ene mulige forklaring på dette er, at diagnoserne dækker over nogle særlige træk, som gør, at den enkelte elev kommer til at skille sig ud som støttetrængende. Den anden mulige forklaring, der ikke udelukker den første, er, at tildeling af støtte er afhængig af, om personen har en diagnose eller kan puttes i en særlig kategori.

I og med forekomsten af adfærdsvanskeligheder, som ikke kan føres tilbage til diagnosen ADHD, er nogenlunde den samme for gruppen af elever med støtte, som den er for elevgruppen, der ikke modtager støtte, så peger det markant klare i retning af forklaring nummer to: At tildeling af støtte er afhængig af, om personen har en diagnose eller er kategoriseret. Og et presserende spørgsmål bliver i den forbindelse, om lærere og forældre derfor bevidst ”søger” en diagnose/kategorisering, så den pågældende elev kan opnå adgang til støtte.

Det er også værd at hæfte sig ved, at der er overvægt af drenge i gruppen, der får støtte. Så alene det at være dreng øger sandsynlig-

heden for at få støtte; dels fordi drenge har lavere sociale kompetencer end piger, og dels fordi de oftere har de tre nævnte typer af diagnoser. Man kan derfor opstille følgende regnestykke: Lav faglig funktion + diagnose + dreng = støtte.

Diagnoser er sociale konstruktioner

Undersøgelsen har også set på elevernes oplevelse af undervisningen og af den støtte og interesse, de mærker fra lærernes side. Det viser sig, at eleverne, der modtager støtte, faktisk oplever at få mere feedback og en større grad af støtte og interesse fra deres klasselærer. Det er jo et glædeligt resultat. Der er dog også en deprimerende bagside: Støtteeleverne har lavere social trivsel end eleverne uden støtte.

Hvis man ser på lærernes vurdering af eleverne, er der også forskelle. Lærerne giver positivt udtryk for, at eleverne med støtte har en bedre arbejdsindsats end eleverne uden støtte – formentlig fordi lærerne faktisk giver dem feedback, støtter og interesserer sig for dem.

Men her kommer også en bagside: Lærerne beretter, at elevens grad af selvkontrol og elevens interesse for at sætte mål er lavere for de elever, som modtager støtte end for lavtpræsterende elever uden støtte. Det peger på, at støtteelever kan føle sig stigmatiserede, at lav selvkontrol øger sandsynligheden for at få støtte, og at støtten, der må formodes at rumme en mere styret målsætning, gør, at eleven har mindre interesse i at sætte sine egne mål.

Hvad fortæller undersøgelsens resultater os så? Jo, det er godt, at der er muligheder for at få støtte, så elever kan opnå bedre skoleresultater, men vi skal passe på ikke at lade os lokke af kønsmæssige stereotyper og af diagnoser. Der er i meget høj grad tale om sociale konstruktioner. Vi bør i højere grad rette blikket mod de kontekstuelle forhold: Hvordan passer læringsmiljøet egentlig til de elever, skolen har? ■

LÆS MERE

Rapporten **FAGLIGT LAVT PRÆSTERENDE ELEVER MED OG UDEN STØTTE** er netop udkommet som e-bog på Aarhus Universitetsforlag og kan hentes på edu.au.dk/aktuelt/nyheder

NIELS EGELUND er professor i specialpædagogik på DPU, Aarhus Universitet. Han har en lang karriere bag sig som forsker, rådgiver og debattør indenfor skoleforskningen.